

Nordisk balansharmonisering – så påverkas balansansvariga i Sverige

Det nordiska ministerrådet har presenterat sin vision om en gemensam nordisk slutkundmarknad. För att nå detta mål finns ett antal områden inom elmarknaden som behöver harmoniseras. Nordel har som ett led i detta arbete föreslagit att en harmoniserad nordisk balanstjänst, med lika regler för de balansansvariga, ska introduceras. Nordels förslag omfattar principer för kostnadsallokering, beräkningar av obalanser och avräkningsprinciper samt en avgiftsstruktur. En kort sammanfattande rapport av den av Nordel förordade modellen återfinns på Nordels hemsida¹. Den nya nordiska modellen bör vara introducerad senast 1 januari 2009. Den föreslagna harmoniseringen kommer dock inte i detta första steg att leda till en helt harmoniserad balanstjänst i Norden. Denna pm syftar till att beskriva vilka förändringar den nordiska harmoniseringen kommer att innebära för balansansvariga i Sverige.

Balanser och avräkning av obalans

Nordel föreslår att två balanser bör beräknas, en produktionsbalans och en så kallad förbrukningsbalans. Förbrukningsbalansen ska räknas fram med hjälp av planerad produktion, handel och uppmätt förbrukning per pris/ anmälningsområde.

För balansansvariga i Sverige innebär detta att produktionsbalansen kommer att beräknas på samma sätt som tidigare. Förbrukningsbalansen kvarstår men sättet att beräkna den justeras. Svenska Kraftnät kommer inte längre att använda förbrukningsprognosen som indata utan istället nyttja planerad produktion och handel vilket bör motsvara förbrukningsprognosen. Den tredje balansen, den planerade, kommer att avskaffas och planerad balanskraft kommer därmed inte längre att beräknas.

Med svensk teckenkonvention och sett från Svenska Kraftnäts sida kommer balanserna att beräknas på följande sätt.

Produktionsbalanskraft = Uppmätt produktion – planerad produktion

Förbrukningsbalanskraft = Uppmätt förbrukning + planerad produktion + handel

¹ www.nordel.org

Förbrukning och såld kraft har negativt tecken.
 Produktion och köpt kraft har positivt tecken.

Det innebär att om produktions/förbrukningsbalanskraften är negativ så säljer Svenska Kraftnät balanskraft till BA och omvänt då den är positiv.

Avräkning

Nordels förslag innebär att produktionsbalanskraft ska avräknas enligt tvåprissystemet medan förbrukningsbalanskraft avräknas i enlighet med enprissystemet.

Tvåprissystemet innebär att balansansvariga med obalans som bidrar till systemets totala obalans avräknas till reglerkraftpriset medan obalanser som minskat systemets totala obalans avräknas till balansgrundpris, d.v.s. spotpriset. Då ingen reglering skett sker avräkning till balansgrundpris. Enprissystemet innebär att balansansvariga med obalans som bidrar till systemets totala obalans avräknas till reglerkraftpriset liksom i tvåprissystemet men till skillnad från tvåprissystemet avräknas även obalanser som hjälpt systemet till detta pris. Då ingen reglering skett sker avräkning till balansgrundpris.

I Sverige innebär Nordels förslag att produktionsbalanskraften även i fortsättningen kommer att avräknas enligt gällande principer för tvåprissystemet. I det gällande balansansvarsavtalet finns en bestämmelse om att regleravgiften för produktionsbalanskraft endast ska tillämpas på den del av obalansen (överskott eller underskott) som överskrider 5 MW + 0,5 % av uppmätt produktion. Regeln om så kallad vingelmån kommer att tas bort till följd av harmoniseringen.

Förbrukningsbalansen kommer däremot att avräknas i enlighet med enprissystemet såsom beskrivet ovan. För illustrerande exempel hänvisas till bilaga 1.

Regleravgift

I Sverige används begreppet regleravgift som har formen av ett tilläggspris och som alltid ska betalas *till Svenska Kraftnät*. För produktionsbalansen gäller fortfarande att regleravgiften enbart betalas till Svenska Kraftnät. Från den 1 januari 2009 kommer regleravgiften avseende förbrukningsbalansen även kunna betalas *till balansansvariga* från Svenska Kraftnät till följd av den införda enprisavräkningen av förbrukningsbalanskraften. Detta innebär således att balansansvarig kommer att krediteras för förbrukningsbalanskraft i ”rätt” riktning.

Principer för allokering av kostnader

En anledning till att det tidigare varit svårt att harmonisera balanstjänsten har bland annat varit att de nordiska systemansvariga har haft olika syn på vilka kostnader som ska finansieras av balansansvariga och vilka som ska finansieras av nätkunder. I Sverige ska inte subventionering förekomma mellan

verksamheterna Nät och Systemansvar och därmed har Svenska Kraftnät sedan några år tillbaka delat upp kostnader och intäkter mellan dessa verksamhetsgrenar.

Nordel föreslår att den så kallade frekvensstyrda normaldriftsreserven helt ska finansieras av balansansvariga medan den automatiska och manuella störningsreserven delvis ska finansieras av balansansvariga, delvis av nätkunder. Som ett första steg ska samtliga systemansvariga allokera mellan 10 och 33 procent av dessa kostnader till balanstjänsten. Vidare ska – liksom idag – administrativa kostnader för avräkning och kontrollrumsarbete samt för IT-system ligga på balanstjänsten.

Detta innebär viss justering av dagens kostnadsallokering. För närvarande finansieras hela den så kallade primärregleringen enbart genom balanstjänsten. Primärregleringen består av den frekvensstyrda normaldriftsreserven men även av den frekvensstyrda (automatiska) störningsreserven.

Nordels förslag innebär att 67 procent av den automatiska störningsreserven ska föras över från balanstjänsten till att istället finansieras av nätkunderna. Då primärregleringen historiskt handlats som ett ”paket” har Svenska Kraftnät bedömt att den automatiska störningsreservens kostnader utgör 3/5 av de totala kostnaderna för primärregleringen medan normaldriftsreserven utgör 2/5. Framgent kommer sannolikt dessa produkter att upphandlas separat och därmed kommer respektive kostnadspost att framgå tydligare. Kostnaden för primärregleringen varierar bland annat med vattentillgång och elpriset vilket medför stora variationer i kostnad mellan åren. De 67 procent som ska flyttas från balanstjänsten kan, baserat på kostnadsutfall för de senaste fem åren, motsvara mellan 35 och 78 Mkr. Svenska Kraftnät ser att kostnaden för primärregleringen framöver kommer att öka till följd av utsläppsrätternas inverkan på elpriset.

33 procent av kostnaderna för den manuella störningsreserven finansieras redan idag av de balansansvariga och därmed behövs ingen justering göras avseende denna post.

Avgifter

Nordels förslag innebär att Svenska Kraftnäts kostnader för Balanstjänsten till en tredjedel ska täckas av produktionsavgiften och två tredjedelar av förbrukningsavgiften. Dessutom föreslås en harmoniserad avgiftsstruktur i övrigt.

Anledningen till att förbrukarna belastas med en högre avgift kan bland annat härledas till att dessa får fördelarna av enprissystemet. Utifrån detta, samt ovanstående principer för kostnadsallokering, har preliminära avgiftsnivåer beräknats. Avgifterna är preliminära och kan komma att justeras efter att ytterligare hänsyn tagits.

Tabell 1: Preliminära avgiftsnivåer från den 1 januari 2009

Avgift	Nivå
Produktionsavgift:	0,45 kr/MWh
Förbrukningsavgift:	0,90 kr/MWh
Volymavgift:	1 kr/MWh
Månatlig avgift:	1850 kr

Avgifterna kommer alltså sannolikt bli något högre än de nuvarande. Det beror bland annat på att primärregleringen beräknas bli dyrare än hittills, samt på balanseringen av kostnader och intäkter.

Den nya avgiften, månatlig avgift 1850 kr, ersätter den tidigare avräkningsavgiften för bilateral handel som var 500 kr/motpart per faktureringsfall (halvmånadsvis).

Effektreservavgiften berörs inte av Nordels förslag.

Deadlines

Nordel föreslår en harmonisering av gate closure för intraday produktionsplaner och bud till reglerkraftmarknaden. Dessa ska skickas till TSOerna – Svenska Kraftnät – senast 45 minuter innan drifttimmen och är då ekonomiskt bindande. Förslaget innebär även att handelsplaner ska rapporteras 45 minuter före drifttimmen i alla länder bortsett från Finland.

Den aktuella tiden är en kompromiss för att marknadsaktörerna ska möta harmoniserat regelverk i hela Nordel-området och på samma gång ge TSOerna tillräckligt med tid för att planera balanseringen av kraftsystemet. Tiden tillåter då också att Elbas-marknaden stänger en timme innan drifttimmen i alla nordiska länder. Användningen av 45 minuters deadline är också anpassat till en eventuell framtida gränshandel mellan Norden och CWE²-området.

Nordel kommer att övervaka de nya procedurerna ett år för att sedan ta ställning till om det är möjligt att korta ner tiderna.

Bortkopplingspris

Nordel har diskuterat prissättning i extrema situationer och kommit överens om att det är en fråga som ska diskuteras vidare.

Eftersom frågan om prissättning vid bortkoppling av förbrukning ska diskuteras vidare inom Nordel har Svenska Kraftnät beslutat att behålla nuvarande modell för nästa avtalsperiod. Dagens nivå på 20 000 kr/MWh kommer dock sannolikt att ses över.

² CWE – Central Western Europe, d.v.s. Nederländerna, Belgien, Luxemburg, Frankrike och Tyskland.

Mätning av produktion i icke koncessionspliktiga nät

En direkt följd av de harmoniserade reglerna för avräkning är att det blir mer viktigt att skilja på produktion och förbrukning av el. För att skapa rättvisa och icke-diskriminerande villkor dels gentemot övriga nordiska aktörer och dels gentemot övriga svenska producenter och förbrukare, bör all produktion och förbrukning således bruttoredovisas.

I Sverige beräknas ca 600 MW produktion vara dold. I Norge och Danmark är fenomenet mindre förekommande. I Finland – som liksom Sverige har en betydande del dold produktion – har man i ett första steg infört en lösning som baseras på en frivillig överenskommelse mellan systemansvarig och aktörerna. Motsvarande avsikt finns hos Svenska Kraftnät, men det är i dagsläget ännu inte klart när en sådan lösning kan införas.

Bud i Euro på RK-marknaden

Nordel har kommit överens om att bud ska kunna lämnas i Euro på reglerkraftmarknaden.

Förslaget innebär att aktörer i Sverige kommer att kunna välja mellan att ge bud i SEK eller EUR på reglerkraftmarknaden, och följer därmed liknande principer som på Nord Pool. Avräkningen kommer dock, liksom idag, att genomföras med SEK som valuta.

Förändringen är fortfarande i planeringsstadiet och det är idag oklart om det kommer att kunna implementeras i tid för ikraftträdandet av BA-avtalet.

Bilaga 1. Exempel på en - respektive tvåprisavräkning för förbrukningsbalansen (sett ur Svenska Kraftnäts perspektiv)

Exempel	Planerad produktion MW	Handel MW	Uppmätt förbrukning MW	Obalans MW	Kommentar till obalans	Spot/Balans- grundpris SEK/MWh	Uppregl. SEK/MWh	Nedregl. SEK/MWh	2-pris- avräkning Regleravgift	1-pris- avräkning Regleravgift
1	0	450	-400	50	SvK köper, ned	600		450	7 500	7 500
2	20	400	-430	-10	SvK säljer, upp	600	700		1 000	1 000
3	50	450	-480	20	SvK köper, upp	600	650		-	-1 000
4	20	460	-530	-50	SvK säljer, ned	600		450	-	-7 500
5	0	480	-460	20	SvK köper, ned	600		400	4 000	4 000

Förbrukningsobalans = Uppmätt förbrukning + Planerad produktion + Handel

Förbrukning och försäljning: -

Produktion och inköp: +

Överbalanserad då obalans > 0, Svenska Kraftnät köper

Underbalanserad då obalans < 0, Svenska Kraftnät säljer